

Лилјана КОЛЕВА ГУДЕВА¹

Еленица СОФИЈАНОВА²

РАМКА ЗА КВАЛИФИКАЦИИ – ИНСТРУМЕНТ ЗА РАЗВОЈ НА КВАЛИФИКАЦИИТЕ ВО ДОЖИВОТНОТО УЧЕЊЕ

Апстракт

Рамката на квалификации е инструмент за развој, класифицирање и признавање на вештини, знаења и компетенции во процесот на континуирано доживотно учење. Таа е начин на структурирање на постојаните и вклучување на новите квалификации, во рамка која ги опфаќа сите стекнати компетенции во основното, средното и високото образование. Европската комисија во март 2005 година ја усвои Европската Рамка за Квалификации (ЕРК) со што предвидено е дека државите во Европската унија и другите држави кои учествуваат во Лисабонската стратегија ќе ги усогласат своите национални рамки на квалификациите со ЕКР до 2012 година. Според тоа, предложено е Националните Рамки за Квалификации (НРК) да се постават во корелација со нивоата во Европската рамка на квалификации за доживотно учење и со циклусите на високо

¹Вонреден професор, Универзитет „Гоце Делчев“, ул. „Крсте Мисирков“, б.б. П. Фах 201, 2000 Штип, Република Македонија, liljana.gudeva@ugd.edu.mk

²Доцент, Универзитет „Гоце Делчев“, ул. „Крсте Мисирков“, б.б. П. Фах 201, 2000 Штип, Република Македонија, elenica.sofijanovska@ugd.edu.mk

образование според Болоњскиот процес. На овој начин, квалификациите во НРК ќе добијат иницијална споредливост со квалификационите системи во другите земји кои ја користат ЕРК или се вклучени во Болоњскиот процес. Во почетокот на 2009 година Република Македонија се приклучи во процесот на создавање на НРК со цел Квалификациите да станат поексплицитни и со јасно дефинирани цели; да се олесни признавањето и мобилноста на национално и меѓународно ниво и да се изедначи квалитетот на понудувачите на образовни услуги. Овој процес на национално ниво уште не е комплетиран, а трудот ги образложува предностите и недостатоците на превземените мерки за создавање на национална рамка на квалификации.

Клучни зборови: Ниво на квалификација, дескриптори, компетенции, исходи од учење.

QUALIFICATION FRAMEWORK – INSTRUMENT FOR DEVELOPMENT OF QUALIFICATIONS IN LIFELONG LEARNING

Abstract

The qualification framework is an instrument for development, classification and recognition of skills, knowledge and competencies in the process of continuous lifelong learning. It is a way of structuring the existing and inclusion of the new qualifications in a framework that covers all the competencies acquired at primary, secondary and higher education.

European Commission in March 2005 adopted the European Qualifications Framework (EQF), which envisaged that the countries in the European Union and other countries participating countries in the Lisbon strategy will align their National Qualification Frameworks with the EQF by 2012. Accordingly, the proposed National Qualifications Framework (NQF) should be set in correlation with the levels in the European Qualifications Framework for lifelong learning and the cycles of higher education according the Bologna process. In this way, the NQFs qualifications will receive an initial comparability of qualification systems with other countries that used EQF or are involved in the Bologna process.

In early 2009 the Republic of Macedonia joined in the creation of own NQ Framework: qualifications to become more explicit and with clearly defined objectives; to facilitate recognition and nationally and internationally mobility and to equalize the quality of educational service providers. This process at the national level has not been completed yet, and the paper explains the advantages and disadvantages of the measures taken to create a national framework of qualifications.

Kew words: Level of qualification, descriptors, competences, learning outcomes.

Вовед

Уште во 1849 Виктор Иго ја искажа мислата: „Ќе дојде ден кога сите нации на овој континент ќе се здружат на повисок степен на единство и ќе создадат европско братство, без да ги загубат своите особености и својата славна индивидуалност. Ќе дојде ден кога умовите ќе ги бијат единствените битки – на отворени пазари на идеи. Ќе дојде

ден кога гласачките ливчиња ќе ги заменат куршумите и бомбите”. Тој ден започна да осамува на 9 мај 1950 кога Роберт Шуман предложил декларација за основање на Европска заедница за јаглен и челик, и истата дата се смета како роденден на ЕУ. Декларацијата е потпишана во 1951 со Договорот од Париз од 6 земји, кои се сметаа како основачи на ЕУ (Белгија, ФР Германија, Франција, Италија, Луксембург и Холандија). Во 2005 под мотото „Обединети во различноста” 27 земји членуваа во ЕУ. Овој процес на глобализација неминовно наметна хармонизација на многу системи во земјите членки на ЕУ, меѓу кои главно место отпаѓа на процесите на хармонизација и препознавање на квалификациите во образовниот систем (4, 6, 7, 8).

Процесите на хармонизација во високото образованието започнаа 19 Јуни 1999 год кога 29 Европски министри за Образование ја потпишаа Болоњска Декларација (4), а до денес се имплементира во 46 земји. Во март 2005 година Европската комисија ја усвои Европската Рамка за Квалификации ЕРК (2, 3), со што предвидено е дека државите во Европската унија и другите држави кои учествуваат во Лисабонската стратегија, март 2000 (6), ќе ги усогласат своите национални рамки на квалификациите со ЕРК до 2012 година. ЕРК е конструирана со 10 нивоа на квалификации кои се базирани на исходите од учењето.

Во 2008 година Република Македонија се приклучи во процесот на создавање на Национална Рамка на Квалификации (НРК) со цел Квалификациите да станат поексплицитни и со јасно дефинирани цели; да се олесни признавањето и мобилноста на национално и меѓународно ниво и да се изедначи квалитетот на понудувачите на образовни услуги.

Методологија

Квалификацијата е формален стандард кој се дефинира како „крај“ на процесот на учење кој е акредитиран. Таа ги отсликува резултатите од учењето што се постигнати во формалното учење. Со квалификацијата се означува што може да направи носителот на квалификацијата. За таа мерака резултатите од учењето се она што студентот треба да знае и е во состојба да го направи (1, 5).

НРК за Македонија започна да се конструира како проектна активност во рамките на проектот НРК во контекст на доживотното учење финансиран од Кардс програмата од Европската комисија. Истиот е финализиран со предлогот да НРК се постави во корелација со нивоата во Европската рамка на квалификации за доживотно учење (ЕРК, 8 нивоа) и со циклусите на високо образование според Болоњскиот процес. На овој начин, квалификациите во НРК би добиле иницијална споредливост со квалификационите системи во другите земји кои ја користат ЕРК или се вклучени во Болоњскиот процес. Предложено е рамката да има осум нивоа кои ќе одговараат на осумте нивоа од ЕРК и на трите болоњски циклуси.

НРК за високото образование е реализација на Темпус проектна активност која започна во 2008 година. Во дизајнирањето и имплементацијата на НРК за ВО во Република Македонија активностите изведени се во десет чекори:

1. Одлука за почток: преземна од страна на национално тело одговорно за високото образование - министер.
2. Поставување на цели и приоритети: Целта на нашата НРК.
3. Организирање на процесот: Идентификување на засегнати страни.

4. Дизајн на рамката: Структура на нивоата, дескриптори базирани на исходи од учењето, ранг на кредити.
5. Консултации: Национална дискусија и прифаќање на дизајнот од засегнатите страни.
6. Одобрување: Министер / Влада / законодавството.
7. Административна поставеност: поделба на задачите за спроведувањето помеѓу Универзитетите, Одборот за акредитација и другите органи.
8. Имплементација на институционално ниво: реформулација на студиските програми базирани на исходите од учењето.
9. Вклучување на квалификациите во НРК.
10. Самоевалуација на компатибилноста во рамката на ЕНЕА (European Higher Education Area) (Усогласувањето со Болоња циклуси итн); пилот проекти (8).

Резултати и дискусија

Рамка на квалификациите ги содржи сите стекнати квалификации во процесот на доживотното учење. Рамката би била сеопфатна за сите кои обезбедуваат квалификации во државата и нејзините корисници би биле следниве чинители: работодавачи, претпријатија, институции (оние кои обезбедуваат квалификации од НРК), граѓани поединци (учесници во доживотно учење), носители на квалификации, економијата и општеството воопшто.

Националната рамка на квалификации на Република Македонија се воведува во државата со приоритет на следните цели: да ги направи квалификациите потранспарентни како за ВО

институции, така и за компаниите и работодавачите; да го гарантира квалитетот и олесни процесот на препознавање и признавање на квалификациите, а со тоа и мобилноста на студентите и работната сила, на национално и меѓународно ниво и да ја промовира идејата дека издавањето на квалификациите треба да биде базирано на резултатите од учењето.

Рамката за високото образование ги опфаќа 6, 7 и 8 ниво со трите болоњски циклуси и со соодветните поднивоа, а 5 ниво би требало да ги содржи кратките циклуси во рамките на првиот циклус кои опфаќаат 60-120 кредити (Табела 1).

Согласно Уредбата за Националната рамка на високообразовните квалификации (9), описот на резултатите од учењето за дадено ниво на квалификација е искажано со следните описи на квалификациите:

- Знаење и разбирање
- Примена на знаењето и разбирањето
- Способност за проценка
- Комуникациски вештини и
- Вештини на учење

Шематски приказ на видовите на описи е даден на слика 1.

Резиме

Се предлага НРК да се постави во корелација со нивоата во Европската рамка на квалификации за доживотно учење (ЕРК) и со циклусите на високо образование според Болоњскиот процес. На овој начин, квалификациите во НРК (8 нивоа) ќе добијат иницијална споредливост со квалификационите системи во другите земји кои ја користат ЕРК или се вклучени во Болоњскиот процес. Рамката треба да има осум нивоа кои ќе одговараат на осумте нивоа од ЕРК и на трите болоњски циклуси. Се предлага нивоата од НРК да бидат дефинирани преку описи на нивоа кои треба да се во корелација со описите на нивоа во ЕРК. На оперативно ниво, НРК да биде организирана во четири области на образование и обука. Тие четири области се:

1. формално општо образование,
2. формално стручно образование и обука,
3. образование и обука за возрасни,
4. високо образование.

Со Уредбата за Националната рамка за високообразовните квалификации објавена во Службен весник на Република Македонија од 30.10.2010 година официјализиран е само делот за високото образование како задолжителен национален стандард со кој се уредуваат начините за стекнување и користење на високообразовните квалификации во Република Македонија (9).

Користена литература:

1. Adam, S. (2004). Using learning outcomes, The Scottish Government Research.<<http://www.scotland.gov.uk/Publications/2004/09/19908/42704>>.
2. A framework for lifelong learning: a profile of the Scottish Qualification Authority. Scottish Qualifications Authority. Glasgow: SQA, 1999.
3. A framework for Qualification of the European higher education area. Copenhagen: Ministry of science technology and innovation, 2005. ISBN 8791469538.
4. Bologna declaration on the European space for higher education. 1999. <<http://ec.europa.eu/education/policies/educ/bologna/bologna.pdf>>.
5. Kennedy, D. (2007). Writing and Using Learning Outcomes, Cork: Quality Promotion Unit, UCC.
6. Lisbon strategy (2000). <http://europa.eu/scadplus/glossary/lisabon_strategy_en.htm>.
7. The Copenhagen declaration (2002). The Declaration of European Ministers of vocational education and training, and the European Commission in Copenhagen 2002.
8. The European higher education area – achieving the goals. Bergen 2005. <<http://www.bologna-berden2005.no/Docs/00-Main doc 050520 Bergen Communique.pdf>>.
9. Уредба за Националната рамка за високообразовните квалификации, Сл. Весник на Република Македонија 154/10.

Табела 1. Нивоа на НРК во високото образование

Ниво на НРК		Високо образование	Ниво на ЕРК
VIII		III циклус на студии Докторски студии	8
VII	VII А	II циклус на студии Магистерски академски студии	7
	VII Б	II циклус на студии Специјалистички студии	
VI	VI А	I циклус на студии Универзитетски студии 240 кредити Стручни студии 240 кредити	6
	VI Б	I циклус на студии Универзитетски студии 180 кредити Стручни студии 180 кредити	
V	V А	Стручни студии од 60 до 120 кредити Кратки циклуси во рамките на I циклус	5
	V Б	Стручно образование поврзано со првиот циклус на студии до 60 ЕКТС	

Слика 1. Шематски приказ на видовите на описи.